

Nieuwsbrief SR Updates

Nummer 39, 2020

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:2020](#) 15-12-2020

Blokkeerfriezen. Over opruiing (art. 131 Sr), uitleg van 'terwijl daarvan gevaar voor veiligheid van verkeer te duchten was' (art. 162 Sr) en 'bedreiging met geweld' (art. 143 Sr).

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:2008](#) 15-12-2020

Betekent omstandigheid dat ten tijde van behandeling van zaak toegankelijkheid van gerechtsgebouw was beperkt als gevolg van uitbraak van epidemie van COVID-19 dat rechtbank zaak niet in het openbaar heeft behandeld en heeft rechtbank beslissing in het openbaar uitgesproken?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2020:2037](#) 15-12-2020

Cassatie in het belang der wet over deelnemen van een raadsheer aan een onderzoek ter terechtzitting via Skype vanwege COVID-19.

Annotatie

[Blokkeerfriezen. Commentaar bij Hoge Raad 15 december 2020,](#)

[ECLI:NL:HR:2020:2020.](#)

mr. J.H.J. Verbaan

Annotatie

[Verzoek tot uitlevering: behandeling openbaar? Commentaar bij Hoge Raad 15 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2008.](#)

mr. J.H.J. Verbaan

ANNOTATIE

Blokkeerfriezen. Commentaar bij Hoge Raad 15 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2020.

mr. J.H.J. Verbaan

De verdediging klaagt namens verdachte, ten aanzien van wie tot opruiing tot enig strafbaar feit te weten: A. opzettelijk versperren van enige openbaar landweg (art. 162 Sr), B. door bedreiging met geweld verhinderen van een geoorloofde betoging (art. 143 Sr) en C. wederrechtelijke dwang (art. 284 onder 1 Sr), is bewezen verklaard, onder meer over het oordeel van het hof dat de verdachte (tezamen en in vereniging met een ander) heeft opgeruid in de zin van artikel 131 Sr tot het plegen van de in de bewezenverklaring onder 1 genoemde feiten, dat het hof een onjuiste uitleg heeft gegeven aan het in de bewezenverklaring voorkomende, aan artikel 162 aanhef en onder 1° Sr ontleende term ‘terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was’, althans dat dit oordeel onbegrijpelijk is en onder meer over het oordeel van het hof dat de bewezen verklaarde gedragingen onder 3 ‘bedreiging met geweld’ als bedoeld in artikel 143 Sr opleveren.

Met betrekking tot eerstgenoemde klacht heeft het hof met betrekking tot de bewezenverklaring overwogen dat met de term opruiing – voor zover hier van belang – bedoeld wordt dat wordt geprobeerd om anderen een feit te laten plegen dat als strafbaar feit kan worden beschouwd. Anders gezegd is opruiing het bij anderen opwekken van de gedachte aan het plegen van een strafbaar feit, het trachten de mening te vestigen dat dit feit wenselijk of noodzakelijk is en het opwekken van het verlangen om dat feit te bewerkstelligen. Het belang van strafbaarstelling van opruiing is blijkens de opname van het artikel in Titel V van het Wetboek van Strafrecht gelegen in de bescherming van de openbare orde. Voor opruiing is niet vereist dat de opruier wist dat hij opriep tot een feit dat strafbaar is. Ook is niet vereist dat degene tot wie de aansporing is gericht wist dat het feit waartoe wordt opgeruid strafbaar is.

De opruiing dient in het openbaar plaats te vinden op mondelinge wijze, bij afbeelding of bij geschrift. Het internet kan worden aangemerkt als een openbare plaats, mits het publiek toegang heeft tot de internetpagina waarop de teksten zijn weergegeven. Door het plaatsen van uitlatingen op voor het publiek toegankelijke sociale media worden deze in de

openbaarheid gebracht. Het strafbare feit waartoe wordt opgeruid, moet rechtstreeks in het geschrift zijn aangeduid, maar daarbij hoeven niet de woorden van de strafwet te zijn gebruikt. Een herkenbare omschrijving van het feit waartoe wordt opgeruid volstaat. Daarbij kan worden gekeken naar de gehele inhoud van het geschrift en de strekking daarvan. Uit de omschrijving van de handelingen in de tenlastelegging moet voldoende blijken dat de handelingen waartoe is opgeroepen, indien zij waren uitgevoerd, een strafbaar feit zouden opleveren. Om tot een bewezenverklaring van opruiing te komen, is niet vereist dat de opruiing enig gevolg heeft gehad. Ook is niet vereist dat komt vast te staan dat redelijkerwijs waarschijnlijk is te achten dat het strafbare feit, waartoe is opgeruid, zal plaatsvinden.

In het delict opruiing ligt het opzet van de opruier op het laten plegen van een strafbaar feit besloten. Anders dan bij uitlokking, waarbij de uitlokker opzet moet hebben op zowel het aanzetten van een ander een delict te begaan als op alle bestanddelen van een delict waartoe hij uitlokt, hoeft de opruier niet op elk afzonderlijk bestanddeel van het strafbare feit waartoe hij opruiet opzet te hebben. Daarbij is van belang dat bij uitlokking het beschermde belang van de strafbaarstelling afhankelijk is van de aard van het delict waartoe wordt uitgelokt en dat bij opruiing sprake is van een gevaarzettingsdelict waarbij het beschermd belang in alle gevallen – ongeacht het strafbare feit waartoe wordt opgeroepen – is gelegen in de bescherming van de openbare orde. Dat het opzet van de opruier slechts in meer algemene generieke zin moet zijn gericht op het strafbare feit waartoe wordt opgeruid, past voorts in de wetssystematiek en de vaste jurisprudentie van de Hoge Raad waarin in de tenlastelegging van opruiing kan worden volstaan met slechts een herkenbare omschrijving van het strafbare feit waartoe wordt opgeruid. Ook degene die met zijn uitlating willens en wetens de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat zijn uitlating derden zou kunnen bewegen tot het plegen van een strafbaar feit, handelt opzettelijk (in de vorm van voorwaardelijk opzet). Of sprake is van een opruiende uitlating hangt onder meer af van de bewoordingen en de context waarin de uitlating is gedaan, de kennelijke bedoeling van de uitlating, de plaats waar en de gelegenheid waarbij de uitlating is gedaan en de doelgroep tot wie de uitlating kennelijk is gericht.

Het hof overweegt dat, zoals uit de vastgestelde feiten en omstandigheden blijkt, betrokkene aanvankelijk op Facebook een event heeft aangemaakt genaamd 'Kick Out Kick Out Zwarte Piet', waarin hij heeft opgeroepen langzaam te gaan rijden op de toegangswegen naar Dokkum. Verdachte heeft een filmpje opgenomen en op internet gezet en dit filmpje is toegevoegd aan het event van betrokkene. Na overleg tussen verdachte en betrokkene is de naam van het event veranderd in 'Project P' en is de tekst geplaatst zoals is ten laste gelegd. Ter zitting van de rechtbank heeft verdachte verklaard dat zij deze tekst als organisator mede naar buiten heeft gebracht. Het filmpje van verdachte had eenzelfde strekking als de tekst van de uiteindelijke oproep. In het filmpje heeft verdachte opgeroepen het event te delen en om

gevolg te geven aan de daarin vermelde oproep.

Het verwijt dat verdachte wordt gemaakt ziet blijkens de tenlastelegging op het opstarten van dat event op Facebook genaamd 'Project P' waarin 'elke oprechte Fries' wordt opgeroepen om zich op een bepaalde dag en tijdstip, op een van de genoemde locaties te verzamelen, om vervolgens 'massaal' de (snel)weg op te gaan om 'de onruststokers' te vertragen/verjagen, 'zodat onze kinderen ongestoord een mooi Sinterklaasfeest kunnen vieren in Dokkum'.

Vervolgens dient de vraag te worden beantwoord of verdachte en betrokkene zich door het plaatsen van die oproep aan opruiing hebben schuldig gemaakt.

In de onderhavige zaak staat niet ter discussie dat bewezen kan worden dat de oproep in het openbaar bij geschrift is gedaan. Voorts is van belang dat anderen in deze oproep rechtstreeks worden aangespoord om zich op een aantal specifiek genoemde locaties, op een concreet tijdstip te verzamelen, om daarna massaal de (snel)wegen op te rijden om de bussen te vertragen en/of te verhinderen, of – zoals de raadsman heeft aangegeven – te vertragen en/of verjagen. Het hof neemt van de raadsman aan dat de oorspronkelijke Friese tekst inhoudende het woord 'ferjeien' vertaald had moeten worden met 'verjagen'. Dit maakt het oordeel van het hof echter niet anders. Ook als wordt uitgegaan van de oorspronkelijke Friese tekst, houdt de oproep hoe dan ook een aanmoediging in om met het gebruik van voertuigen te voorkomen dat de demonstranten in Dokkum aankomen. Dat is de kern van de oproep.

Naar het oordeel van het hof heeft de oproep een opruiende strekking. In de oproep wordt onmiskenbaar opgeroepen tot het verhinderen van een (geoorloofde) betoging, zoals is ten laste gelegd onder 1B, maar (meer impliciet) ook tot de onder 1A en 1C genoemde strafbare feiten. De oproep om (massaal) met voertuigen de weg op te gaan met het doel te voorkomen dat de demonstranten in Dokkum aankomen, kan immers niet anders worden begrepen dan als een aanmoediging om de demonstranten – hoe dan ook – de weg te versperren en hen aldus te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden.

Dat verdachte heeft gesteld 'slechts' een langzaamaanactie voor ogen te hebben gehad, maakt het voorgaande niet anders. Hoewel verdachte stelt die bedoeling niet te hebben gehad, moet zij hebben kunnen begrijpen, en heeft zij in elk geval welbewust de aanmerkelijke kans aanvaard, dat anderen de tekst in de oproep zouden opvatten als een aansporing om voornoemde strafbare feiten te plegen. Verdachte heeft anderen bewust opgeroepen om zich te verzamelen en massaal met voertuigen de weg op te gaan, met het doel om te voorkomen dat een specifieke groep zijn eindbestemming zou bereiken. Zij heeft deze oproep (samen met betrokkene) op Facebook geplaatst en daarmee de uitvoering van de actie volledig uit handen gegeven. Door op die manier te handelen heeft verdachte de kans dat haar uitlatingen anderen

tot strafbaar gedrag zouden bewegen, op de koop toegenomen. De handelingen van verdachte van na die oproep, zoals dat verdachte in de ochtend van 18 november 2017 op Facebook een bericht heeft geplaatst inhoudende 'Geen ongelukken veroorzaken! Hou het veilig!', maakt het voorgaande niet anders. Uit berichten die verdachte in de avond van 17 november 2017 in de groepschat op Facebook heeft geplaatst, kan juist worden afgeleid dat zij volhard heeft in die oproep.

De Hoge Raad haalt artikel 131 lid 1 Sr aan en overweegt dat de tenlastelegging op die bepaling is toegesneden en dat daarom moet worden aangenomen dat het in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende begrip 'opruiging' is gebruikt in de betekenis die dat begrip heeft in die bepaling. De Hoge Raad overweegt dat bij de beoordeling of de door een verdachte gedane uitingen aansporen tot enig strafbaar feit en dus 'opruierend' zijn in de zin van artikel 131 Sr, betekenis toekomt aan de inhoud en de strekking van de gedane uitingen in hun onderlinge samenhang bezien, alsmede de context waarin deze uitingen aan het publiek zijn geopenbaard. De Hoge Raad overweegt dat het hof bij de beoordeling van het opruiende karakter van het geschrift – het (samen met betrokkene) op Facebook geplaatste bericht – tot uitgangspunt genomen dat een herkenbare omschrijving van het feit waartoe wordt opgeruid volstaat en dat daarbij kan worden gekeken naar de gehele inhoud van het geschrift, de strekking daarvan en de context waarin de uiting is gedaan. Het hof heeft vervolgens vastgesteld dat in de oproep van de verdachte anderen rechtstreeks worden aangespoord om zich op een aantal specifiek genoemde locaties en op een concreet tijdstip te verzamelen, om vervolgens massaal de (snel)wegen op te rijden om de bussen met demonstranten te vertragen en/of te verjagen en te voorkomen dat zij in Dokkum zouden aankomen. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld dat de oproep een opruiende strekking heeft omdat onmiskenbaar wordt opgeroepen tot het verhinderen van een (geoorloofde) betoging en de oproep niet anders kan worden begrepen dan als een aanmoediging om de demonstranten – hoe dan ook – de weg te versperren en hen zo te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden. De Hoge Raad oordeelt dat dat oordeel, gelet op hetgeen is vooropgesteld, niet van een onjuiste rechtsopvatting getuigt en toereikend gemotiveerd is.

Ten aanzien van de tweede klacht heeft het hof ten aanzien van de bewezenverklaring, voor zover voor de beoordeling van de klacht relevant, overwogen: Is er sprake van het (door medeverdachten) medeplegen van het opzettelijk versperren van de A7, terwijl daarvan gevaar voor veiligheid van het verkeer te duchten was? Onder het versperren van een weg moet worden verstaan het op een weg aanbrengen van een zodanige belemmering dat die weg niet toegankelijk is voor het bestemde gebruik. Onder versperren valt niet alleen de handeling waardoor de belemmering ontstaat, maar ook het niet opheffen of laten voortduren van die belemmering.

Uit de vastgestelde feiten en omstandigheden blijkt dat medeverdachten zich met een gezamenlijk doel in de vroege ochtend van 18 november 2017 met auto's op verschillende plekken hebben verzameld, waaronder bij het tankstation aan de A7 tussen Joure en Heerenveen, en dat deze auto's gezamenlijk de weg op zijn gegaan toen de drie bussen met demonstranten naderden. Vervolgens werd er afgeremd en zijn er meerdere auto's (en een motor) daar op de A7, vóór de bussen tot stilstand gekomen. De bussen moesten daardoor ook stoppen. De bussen stonden achter elkaar en er stonden auto's vóór en tussen de bussen in. De auto's stonden zo opgesteld over beide rijstroken én de vluchtstrook dat het overige verkeer niet kon passeren. Veel inzittenden hebben hun voertuig verlaten en zijn op de A7 gaan staan/lopen. Door de blokkade is een file ontstaan van ongeveer 3 km en de bussen hebben uiteindelijk ongeveer 45 minuten stilgestaan.

De vraag of sprake was van het versperren van de A7 beantwoordt het hof gezien het voorgaande bevestigend. De strafbare belemmerende handeling in de onderhavige zaak heeft bestaan uit het tot stilstand brengen en laten stilstaan van diverse voertuigen op de A7 en het met meerdere personen tussen deze voertuigen gaan staan en lopen. Het geheel van voertuigen en personen maakt dat er sprake is geweest van een versperring.

Voor een bewezenverklaring is voorts van belang of door de versperring gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten is geweest, zoals ten laste is gelegd in artikel 162 Sr. Artikel 162 Sr is opgenomen in Titel VII van Boek II, Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid wordt in gevaar gebracht. Het hof haalt de relevante passage uit de toelichting bij het wetsvoorstel tot deze Titel aan en overweegt dat artikel 162 Sr betreft een zogenoemd abstract gevaarzettingsdelict. Dit betekent dat er niet daadwerkelijk gevaar voor de veiligheid van het verkeer hoeft te zijn ontstaan, maar dat dergelijk gevaar ten tijde van de versperring naar algemene ervaringsregels voorzienbaar moet zijn geweest.

Zoals uit het voorgaande blijkt, is niet vereist dat het om levensgevaar of gevaar voor (ernstig) letsel gaat, maar kan het ook gevaar voor schade aan voertuigen betreffen. Opzet op het te duchten gevaar hoeft niet te worden bewezen, nu dit gevolg aan het opzet is onttrokken. Het hof stelt vast dat door het moedwillige handelen van medeverdachten het verkeer op de A7 volledig tot stilstand is gekomen en dat daardoor een file van meerdere kilometers is ontstaan, zonder dat het ging om een aangekondigde en/of vooraf aangeduide beperking of belemmering van de doorstroming van het verkeer. Dit handelen levert te duchten gevaar voor de verkeersveiligheid op. Dat medeverdachten geleidelijk zouden hebben geremd en daarbij hun alarmlichten aan hadden, maakt dat niet anders. Ook kan in het midden blijven of ter plaatse nu een maximumsnelheid van 130 km/u of 70 km/u gold. Het gaat er immers niet om dat het gevaar zich concreet heeft verwezenlijkt, maar of dat naar algemene ervaringsregels voorzienbaar was. Gezien het voorgaande was hiervan sprake.

De Hoge Raad haalt artikel 162 aanhef en onder 1° Sr aan en overweegt dat de tenlastelegging wat betreft het ten laste gelegde feit toegesneden is op die bepaling en dat daarom aangenomen moet worden dat de in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende woorden ‘terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was’ gebruikt zijn in de betekenis die die woorden hebben in die bepaling. De Hoge Raad overweegt dat in artikel 162 Sr straf bedreigd is tegen onder anderen degene die opzettelijk enige openbare land- of waterweg verspert terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten is. Om het gevaar voor de veiligheid van het verkeer te kunnen aannemen, is vereist dat uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen volgt dat ten tijde van het versperren van de openbare land- of waterweg naar algemene ervaringsregels voorzienbaar moet zijn geweest dat gevaar voor de veiligheid van het verkeer – daaronder is te verstaan: de veiligheid van verkeersdeelnemers en/of hun voertuigen – te duchten was. Dat de dader zelf dat gevaar wellicht niet heeft voorzien, is in dat verband dus niet van belang.

De Hoge Raad overweegt dat de bewijsvoering van het hof onder meer in houdt dat de mededaders hun voertuigen zodanig opstelden dat beide rijstroken en de vluchtstrook werden geblokkeerd en andere voertuigen niet konden passeren, zonder dat het ging om een aangekondigde en/of vooraf aangeduide beperking of belemmering van de doorstroming van het verkeer, dat meerdere mededaders vervolgens hun voertuig hebben verlaten en op de A7 zijn gaan staan en lopen, waardoor het verkeer op de A7 volledig tot stilstand is gekomen en een file is ontstaan. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld dat ten tijde van de versperring naar algemene ervaringsregels voorzienbaar moet zijn geweest dat gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was en dat dit gevaar ook gevaar voor schade aan voertuigen omvat. De Hoge Raad oordeelt dat dat oordeel – gelet op hetgeen is vooropgesteld – niet van een onjuiste rechtsopvatting getuigt en toereikend gemotiveerd is.

Ten aanzien van de laatstgenoemde klacht heeft het hof overwogen: Is er sprake van het (door medeverdachten) medeplegen van door geweld of bedreiging met geweld verhinderen van een geoorloofde betoging? Artikel 143 Sr ziet op bescherming van de openbare orde, toegespitst op (vergaderingen en) betogingen. Opzet ligt besloten in de delictshandeling ‘het door geweld of bedreiging met geweld verhinderen’. Opzet op het geoorloofde karakter van de betoging hoeft er niet te zijn. Indien wordt bewezen dat het handelen van de medeverdachten als ‘geweld of bedreiging met geweld’ kan worden aangemerkt, dient nog te worden vastgesteld dat dát ook de oorzaak is geweest van het niet doorgaan van de betoging. Onder verhinderen valt zowel het van de aanvang af niet laten doorgaan van de betoging (door geweld of bedreiging daarmee) als het verstoren van een reeds aangevangen betoging, zodanig dat deze niet tot het einde gevoerd kan worden.

Ten aanzien van de vraag of sprake is van geweld of bedreiging met geweld, is van belang dat

blijkens de tekst het in de tenlastelegging omschreven feit op de situatie op de A7 ziet. Uit de hierboven vastgestelde feiten en omstandigheden blijkt dat medeverdachten in auto's de bussen van de demonstranten die op de A7 onderweg waren naar Dokkum hebben ingehaald, dat zij snelheid hebben geminderd en op die manier de bussen tot stilstand hebben gebracht. Door meerdere auto's en een motor op de rijbaan en de vluchtstrook te plaatsen is de A7 geblokkeerd. Verder is gebleken dat er met (gebalde) vuisten en/of omhoog geheven armen (richting de bussen) is gezwaaid en dat er tegen één of meerdere autobussen is geslagen. Deze handelingen zijn in de tenlastelegging opgenomen en kunnen als zodanig worden bewezen. Van de overige handelingen is niet komen vast te staan dat deze op de A7 hebben plaatsgevonden, zodat ten aanzien daarvan vrijspraak zal volgen.

Met betrekking tot de wel bewezen onderdelen dient vervolgens de vraag te worden beantwoord of dit handelen als (bedreiging met) geweld kan worden aangemerkt. Anders dan de rechtbank beantwoordt het hof deze vraag bevestigend, in die zin dat het handelen kan worden aangemerkt als een bedreiging met geweld jegens de demonstranten. Hiertoe acht het hof ten eerste van belang dat de demonstranten op weg waren naar een bijeenkomst waarvan bekend was dat zij – op z'n zachtst gezegd – niet met open armen zouden worden ontvangen. De capriolen die door een bestelbus en een motorrijder op de A6 werden uitgehaald, bestaande uit onder meer het afsnijden van de bussen en het zeer abrupt remmen vlak voor de bussen, moeten hen in dat gevoel hebben bevestigd en hebben gemaakt dat van een beladen sfeer sprake was, hetgeen ook blijkt uit de verklaringen van een van de buschauffeurs en van een aantal inzittenden in de bussen. Vervolgens zagen de inzittenden van de bussen op de A7 dat er vanaf het tankstation ongeveer 15 auto's de weg opkwamen en dat zij door die auto's (en een motor) werden omsloten. De voertuigen werden afgeremd en tot stilstand gebracht, waardoor ook de bussen werden gedwongen om op de snelweg tot stilstand te komen. Dit gebeuren alleen al moet gezien de hiervoor geschetste achtergrond voor de inzittenden van de bussen bedreigend zijn geweest. Dit is vervolgens nog eens versterkt doordat een groot aantal personen is uitgestapt en richting de bussen is gelopen. Er zijn daarbij armbewegingen gemaakt en er is op de bus(sen) geslagen. Het kan niet anders zijn dan dat dit gedrag bij de demonstranten angst moet hebben ingeboezemd. Dat dit inderdaad zo is, blijkt uit de aangiftes en de uitoefening van het spreekrecht.

Het hof is met het openbaar ministerie van oordeel dat het op genoemde wijze opzettelijk creëren van een dergelijke gevaarlijke situatie niet anders dan als bedreiging met geweld kan worden gezien. Het gaat daarbij om alle genoemde feiten en omstandigheden in onderling verband en samenhang bezien. Voormelde handelingen zijn tegen de geschetste achtergrond van zodanig intimiderende aard, dat bij de demonstranten de redelijke vrees kon ontstaan dat hen werkelijk (fysiek) geweld zou worden aangedaan. Derhalve komt het hof tot een

bewezenverklaring van het onderdeel in de tenlastelegging ‘door bedreiging met geweld’.

De Hoge Raad haalt artikel 143 Sr aan en overweegt dat de tenlastelegging wat betreft het ten laste gelegde feit toegesneden is op die bepaling. Daarom moet worden aangenomen dat de in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende woorden ‘bedreiging met geweld’ zijn gebruikt in de betekenis die die woorden hebben in die bepaling. De Hoge Raad overweegt dat voor een veroordeling wegens het door ‘bedreiging met geweld’ verhinderen van een geoorloofde openbare vergadering of betoging vereist is dat de bedreiging van dien aard is en onder zodanige omstandigheden is geschied dat bij de betrokkene in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat geweld zou worden gepleegd. Dat geweld kan zowel geweld tegen personen als geweld tegen goederen betreffen.

De Hoge Raad overweegt dat het hof – kort gezegd – vastgesteld heeft dat de mededaders met ongeveer vijftien voertuigen de snelweg op zijn gekomen, dat zij de bussen met daarin de demonstranten hebben ingehaald en hebben omsloten, dat zij snelheid hebben geminderd en op die manier de bussen gedwongen tot stilstand hebben gebracht, waardoor de A7 was geblokkeerd. Het hof heeft ook vastgesteld dat vervolgens ‘met (gebalde) vuisten en/of omhoog geheven armen’ richting de bussen is gezwaaid en dat tegen één of meerdere autobussen is geslagen. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld – mede in het licht van de eerdere gebeurtenissen op de A6 – dat door deze gedragingen van de mededaders bij de demonstranten in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat geweld zou worden gebruikt. Dit oordeel geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting over het begrip ‘bedreiging met geweld’ als bedoeld in artikel 143 Sr en is, mede gelet op de bewijsvoering, niet onbegrijpelijk en toereikend gemotiveerd.

ANNOTATIE

**Verzoek tot uitlevering: behandeling openbaar?
Commentaar bij Hoge Raad 15 december 2020,
ECLI:NL:HR:2020:2008.**

mr. J.H.J. Verbaan

De verdediging klaagt namens verdachte, ten aanzien van wie de Bondsstaat Zwitserland een verzoek tot uitlevering heeft gedaan, allereerst dat de behandeling van de zaak niet in het openbaar heeft plaatsgevonden, althans dat de rechtbank ten onrechte heeft geoordeeld dat de behandeling in het openbaar heeft plaatsgevonden. Verder klaagt de klacht onder meer dat de rechtbank de bestreden beslissing niet in het openbaar heeft uitgesproken.

De rechtbank heeft in haar beslissing van 9 april 2020 onder meer overwogen dat naar haar oordeel het verhoor van de opgeëiste persoon in het openbaar heeft plaatsgevonden. De opgeëiste persoon was aanwezig, bijgestaan door zijn raadsman. Tevens was een tolk aanwezig. Ook was het de pers toegestaan de zitting bij te wonen. Daarmee is het doel van de openbaarheid, te weten de controleerbaarheid, voldoende gewaarborgd. Dat de rechtbank in zijn algemeenheid heeft besloten, vanwege de coronacrisis, belangstellenden niet meer toe te laten tot het gerechtsgebouw heeft te maken met gewichtige redenen van volksgezondheid. Deze (beperkte) inbreuk op de openbaarheid acht de rechtbank niet in strijd met het bepaalde in artikel 25 Uitleveringswet (Uw). Immers, in het eerste lid van dit artikel is voorzien in de mogelijkheid van – gedeeltelijke – sluiting der deuren om gewichtige redenen zoals nu ook in deze zaak aan de orde.

De Hoge Raad overweegt dat in cassatie artikel 6 lid 1 EVRM, artikel 121 Gw, artikel 4 lid 1 en 2 RO, artikel 5 lid 1 RO, artikel 25 lid 1 Uw, artikel 29 lid 1 Uw, artikel 269 lid 1, 4 en 5 Sv en artikel 362 lid 1 Sv van belang zijn, haalt deze bepalingen aan en overweegt dat met 'verhoor van de opgeëiste persoon' in artikel 25 lid 1 Uw bedoeld wordt het onderzoek ter zitting over de toelaatbaarheid van de gevraagde uitlevering (vgl. ECLI:NL:HR:1986:AC9334).

De Hoge Raad overweegt met betrekking tot de praktische maatregelen in verband met de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen en de behandeling van zaken door de rechter dat naar

aanleiding van de overheidsmaatregelen als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19 diverse praktische maatregelen getroffen zijn in verband met de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen en de behandeling van zaken door de rechter. De Hoge Raad haalt het op 15 maart 2020 door de Raad voor de rechtspraak op de website www.rechtspraak.nl geplaatste bericht aan en overweegt dat de op de website gepubliceerde preambule van de ‘Tijdelijke algemene regeling zaaksbehandeling Rechtspraak (versie: 24-11-2020)’ een toelichting bevat op de praktische maatregelen die zijn getroffen in verband met de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen en de behandeling van zaken door de rechter. De Hoge Raad haalt de relevante passages van dit bericht aan en overweegt dat in de op de website gepubliceerde ‘Tijdelijke algemene regeling zaaksbehandeling Rechtspraak (versie: 24-11-2020)’ in paragraaf ‘1.2 Aanwezigheid in de rechtszaal’ onder meer wordt vermeld:

‘1.2.2 In die gevallen dat een zitting met fysieke aanwezigheid van procespartijen en overige procesdeelnemers plaatsvindt, kan ook publiek in beginsel bij de zitting of de uitspraak aanwezig zijn. Belangstellenden worden verzocht om zich vooraf per e-mail bij het desbetreffende gerecht en voor de desbetreffende zitting of uitspraak aan te melden. Dit kan tot maximaal 2 werkdagen voor de zitting of de uitspraak. De gerechten bepalen het maximum aantal bezoekers per gebouw. Dit kan per gerechtsgebouw verschillen. Toegang tot het gerechtsgebouw wordt verkregen door het tonen van de e-mailbevestiging.

Nadat gedurende een periode vanaf 17 maart 2020 alleen zeer urgente en daarna ook andere urgente zaken zijn behandeld, worden er vanaf 11 mei 2020 weer zoveel mogelijk zittingen gehouden in fysieke aanwezigheid van de procespartijen. Daarbij gelden coronamaatregelen, zoals het houden van anderhalve meter afstand.

Voorts geldt de volgende werkwijze:

(...)

- Journalisten worden toegelaten tot de zittingszaal, mits (de inrichting van) het gerechtsgebouw en de zittingszaal de aanwezigheid van pers (en publiek) mogelijk maken.

- Publiek wordt in beperkte vorm toegelaten tot de gerechtsgebouwen. Belangstellenden dienen zich vooraf per e-mail bij het desbetreffende gerecht voor de zitting of de uitspraak aan te melden. Dit kan tot maximaal 2 werkdagen voor de zitting of de uitspraak. De gerechten bepalen het maximum aantal bezoekers per gerechtsgebouw. Dit is afhankelijk van de inrichting van het gebouw en kan daarom per gerechtsgebouw verschillen. Toegang tot het gerechtsgebouw wordt verkregen door het tonen van de verkregen e-mail bevestiging. Schoolklassen en andere groepen worden nog niet toegelaten.’

De Hoge Raad overweegt met betrekking tot de beoordeling van de klachten over de openbaarheid van de zitting dat het proces-verbaal van de zitting van de rechtbank inhoudt dat de zitting in het openbaar is gehouden. Het vermeldt niet dat enig gedeelte van die behandeling met gesloten deuren zou plaatsvinden. Gelet daarop moet in cassatie als vaststaand worden aangenomen dat de rechtbank niet op grond van artikel 25 lid 1 Uw de sluiting van de deuren heeft bevolen. De Hoge Raad oordeelt dat voor zover de klacht van een andere lezing van het proces-verbaal uitgaat, het feitelijke grondslag mist.

De Hoge Raad overweegt dat de klacht vervolgens de vraag aan de orde stelt of de omstandigheid dat ten tijde van de behandeling van de zaak de toegankelijkheid van het gerechtsgebouw was beperkt als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19, tot het oordeel moet leiden dat – niettegenstaande de andersluidende vermelding in het proces-verbaal van de zitting – de rechtbank de zaak niet in het openbaar heeft behandeld. De Hoge Raad overweegt daarover dat het onderzoek naar de toelaatbaarheid van een gevraagde uitlevering niet strekt tot het bepalen van de gegrondheid van een tegen de opgeëiste persoon ingestelde strafvervolgung zoals bedoeld in artikel 6 EVRM (vgl. ECLI:NL:HR:2003:AF6597). De Hoge Raad overweegt dat de vraag echter niet alleen uitleveringsprocedures raakt, maar ook zittingen in strafzaken die op grond van de wet in het openbaar plaatsvinden. Het gaat daarbij om zowel het onderzoek ter terechtzitting, zoals bedoeld in Titel VI van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafvordering, als de behandeling in raadkamer, voor zover is voorgeschreven dat die behandeling in het openbaar plaatsvindt. Het is daarom nuttig in meer algemene zin de hiervoor genoemde vraag te beantwoorden en daarbij ook de rechtspraak van het EHRM over het recht op een openbare behandeling van de zaak te betrekken.

Op grond van artikel 6 lid 1 EVRM vindt de behandeling van de zaak in het openbaar plaats, tenzij de toegang tot de rechtszaal aan de pers en het publiek kan worden ontzegd op een van de in artikel 6 lid 1 tweede volzin EVRM genoemde gronden. Met betrekking tot dit recht op een openbare behandeling van de zaak heeft het EHRM in ECLI:CE:ECHR:2000:1114JUD003511597 onder meer overwogen:

‘27. The Court reiterates that the holding of court hearings in public constitutes a fundamental principle enshrined in paragraph 1 of Article 6. This public character protects litigants against the secret administration of justice with no public scrutiny; it is also one of the means whereby confidence in the courts can be maintained. By rendering the administration of justice transparent, publicity contributes to the achievement of the aim of Article 6 § 1, namely a fair trial, the guarantee of which is one of the fundamental principles of any democratic society (...).

28. It was undisputed in the present case that the publicity of the hearing was not formally

excluded. However, hindrance in fact can contravene the Convention just like a legal impediment (...).

29. (...) The Court considers that a trial complies with the requirement of publicity only if the public is able to obtain information about its date and place and if this place is easily accessible to the public. In many cases these conditions will be fulfilled by the simple fact that a hearing is held in a regular courtroom large enough to accommodate spectators.'

De Hoge Raad overweegt dat zoals uit het op 15 maart 2020 door de Raad voor de rechtspraak op de website www.rechtspraak.nl gepubliceerde bericht blijkt, de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen vanaf 17 maart 2020 in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 zodanig beperkt was dat geen publiek meer welkom was bij de behandeling van rechtszaken in die gebouwen. Uit de in de preambule van de 'Tijdelijke algemene regeling zaaksbehandeling Rechtspraak (versie: 24-11-2020)' weergegeven praktische maatregelen blijkt dat, na het herinrichten van de gerechtsgebouwen met het oog op het afwenden van besmettingsgevaaren, vanaf 17 augustus 2020 publiek binnen zekere begrenzing weer aanwezig mag zijn bij fysieke zittingen of het doen van uitspraak. In verband met de besmettingsrisico's als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19 zijn al deze maatregelen als noodzakelijk beoordeeld ter bescherming van de volksgezondheid en in het bijzonder van de gezondheid van degenen die zich in een gerechtsgebouw bevinden en om de behandeling van – aanvankelijk alleen (zeer) urgente en nadien ook andere soorten – rechtszaken door middel van een fysieke zitting mogelijk te (blijven) maken. Die maatregelen hebben een tijdelijk karakter, waarbij de duur van de maatregelen samenhangt met de door de regering getroffen landelijke maatregelen ter bestrijding van de besmettingsgevaaren. Met betrekking tot de media en journalisten – kort gezegd: de pers – geldt dat de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen en openbare zittingen gehandhaafd is gebleven, onder de voorwaarde van overleg met het betreffende gerecht en/of behoudens eventuele met de inrichting van het gerechtsgebouw of de zittingszaal verband houdende beperkingen.

De Hoge Raad overweegt dat de tijdelijke beperkingen in de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen gevolgen hebben voor de mogelijkheid van het publiek om in de ruimte aanwezig te zijn waar de rechter een zaak behandelt. Niet iedere beperking in de toegankelijkheid van die ruimte ontnemt echter aan die behandeling het openbare karakter. Het komt erop aan of, gegeven de noodzaak van dergelijke beperkingen in verband met de bescherming van de (volks)gezondheid en de noodzaak van het waarborgen van een behoorlijke rechtspleging door de behandeling van met name (zeer) urgente zaken op een fysieke zitting zoveel mogelijk doorgang te laten vinden, op andere wijze recht kan worden gedaan aan de belangen die worden gediend met een openbare behandeling van de zaak, in het bijzonder het waarborgen van de publieke verantwoording van de rechtspleging en van het

vertrouwen van het publiek in de rechtspraak (vgl. de vermelde rechtspraak van het EHRM). Daarbij komt in het bijzonder gewicht toe aan de toegankelijkheid voor de pers van de ruimte waar de zaak wordt behandeld. Onder omstandigheden kan ook anderszins worden voorzien in de mogelijkheid voor het publiek om het verloop van de behandeling van de zaak te volgen, zonder daartoe fysiek in de betreffende ruimte aanwezig te zijn. Daarbij kan worden gedacht aan een beeld- en geluidverbinding (waaronder een zogenaemde livestream) in zaken die brede publieke aandacht trekken of waarvoor anderszins bijzondere belangstelling van derden bestaat.

De Hoge Raad overweegt dat de rechtbank kennelijk heeft geoordeeld dat hoewel het gerechtsgebouw op 26 maart 2020 tijdelijk niet toegankelijk was voor het publiek als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19, het onderzoek ter zitting over de toelaatbaarheid van de gevraagde uitlevering ook feitelijk in het openbaar heeft plaatsgevonden. De rechtbank heeft daarbij in aanmerking genomen dat het de pers was toegestaan om zittingen bij te wonen en dat daarmee op dat moment de controleerbaarheid voldoende was gewaarborgd. De Hoge Raad oordeelt dat, gelet op wat is overwogen, dit oordeel van de rechtbank geen blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting en toereikend gemotiveerd is.

De Hoge Raad overweegt dat opmerking verdient dat op grond van de regeling van artikel 25 lid 1 Uw en ook regelingen over de openbaarheid van zittingen in strafzaken, waaronder met name artikel 269 Sv, de behandeling van een zaak achter gesloten deuren kan plaatsvinden op de in die regelingen aangeduide gronden. Zo'n behandeling achter gesloten deuren houdt in dat alleen de procesdeelnemers aanwezig zijn in de ruimte waar de zaak wordt behandeld, behoudens voor zover een andere persoon bijzondere toegang is verleend. De omstandigheid dat als gevolg van de maatregelen het publiek niet of slechts in beperkte mate aanwezig kan zijn bij de behandeling van een zaak, vormt op zichzelf geen goede reden om de zaak achter gesloten deuren te behandelen. Het sluiten van de deuren zou immers in beginsel tot gevolg hebben dat de pers niet aanwezig kan zijn bij de behandeling van die zaak, terwijl de mogelijkheid van aanwezigheid van de pers juist bijdraagt aan de belangen die worden gediend met een openbare behandeling van de zaak. Daarnaast is van belang dat de genoemde beperkingen van de mogelijkheid om de behandeling van een zaak bij te wonen, niet in verband staan met de specifieke belangen die in de te behandelen zaak aan de orde zijn. De uitbraak van de epidemie van COVID-19 vormt een bijzondere oorzaak voor enkele generieke beperkingen van tijdelijke aard, waarop de regeling van artikel 25 lid 1 Uw en regelingen over de openbare behandeling van een strafzaak niet zijn toegesneden.

De Hoge Raad overweegt met betrekking tot de beoordeling van de klacht over de openbaarheid van de uitspraak dat uit het proces-verbaal van de zitting van 9 april 2020 en de

beslissing van de rechtbank van 9 april 2020 blijkt dat de beslissing in het openbaar uitgesproken is. De Hoge Raad oordeelt dat de klacht dat de uitspraak niet in het openbaar heeft plaatsgevonden, feitelijke grondslag mist. Daaraan doet ook niet af dat ten tijde van de uitspraak het gerechtsgebouw niet toegankelijk was voor publiek. Het was, zoals weergegeven, de pers immers wel toegestaan om de zitting bij te wonen. De Hoge Raad overweegt dat nog opmerking verdient dat de openbaarheid van de uitspraak ook op andere wijze kan worden bevorderd dan door het uitspreken daarvan op een openbare zitting, bijvoorbeeld door het publiceren van uitspraken – zoals in het onderhavige geval is gebeurd door publicatie op de website uitspraken.rechtspraak.nl onder ECLI:NL:RBNHO:2020:2720 – of het anderszins toegankelijk maken van gegevens over het doen van uitspraken en van de tekst van uitspraken. (Vgl. in verband met het in het openbaar wijzen van uitspraken, zoals gewaarborgd in artikel 6 lid 1 EVRM, ECLI:CE:ECHR:1984:0222JUD000820978, par. 33.)

RECHTSPRAAK

Cassatie in het belang der wet over deelnemen van een raadsheer aan een onderzoek ter terechtzitting via Skype vanwege COVID-19.

Cassatie in het belang der wet over deelnemen van een raadsheer aan een onderzoek ter terechtzitting via Skype vanwege COVID-19.

Waar het om gaat

In deze zaak nam één van de raadsheren van de meervoudige kamer van het hof deel aan het onderzoek ter terechtzitting van 1 oktober 2020 door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel, te weten 'Skype for Business'. Deze raadsheer bevond zich in 'gezinsquarantaine', omdat een gezinslid symptomen vertoonde die passen bij de ziekte COVID-19. Zowel de raadvrouw van de verdachte als de advocaat-generaal stemden in met deze werkwijze.

In zijn vordering tot cassatie in het belang van de wet werpt de procureur-generaal de vraag op of het toelaatbaar is dat een strafzaak op de terechtzitting inhoudelijk wordt behandeld, terwijl één van de rechters in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 deelneemt aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel met beeld en geluid, dus zonder fysiek aanwezig te zijn in de zittingszaal.

Middel

Het cassatiemiddel klaagt in de kern dat het onderzoek ter terechtzitting in strijd met de toepasselijke wettelijke bepalingen heeft plaatsgevonden omdat één van de raadsheren niet in de zittingszaal aanwezig was maar aan het onderzoek ter terechtzitting deelnam door middel van het tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel 'Skype for Business'.

Aan het Wetboek van Strafvordering ligt als uitgangspunt ten grondslag dat een strafzaak wordt behandeld tijdens een fysieke zitting. Daaronder wordt verstaan een zitting waarbij in ieder geval de rechters, de griffier en een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie in de

zittingszaal aanwezig zijn. Ook de overige procesdeelnemers zijn in beginsel aanwezig in de zittingszaal. Die aanwezigheid in de zittingszaal is van belang voor onder meer het optimaal verlopen van de communicatie tussen alle bij de zitting betrokken personen en de mogelijkheid van waarneming van non-verbale uitingen bij het (ver)horen en ondervragen van personen. De wet sluit echter niet uit dat bij de behandeling van een zaak tijdens een fysieke zitting gebruik wordt gemaakt van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel. De navolgende regelingen zijn daarbij van belang.

Artikel 131a Sv voorziet in de mogelijkheid dat het horen, verhoren of ondervragen van personen gebeurt door middel van videoconferentie, waarbij een directe beeld- en geluidsverbinding tot stand komt, met uitzondering van de in het Besluit videoconferentie genoemde gevallen. Op grond van deze regeling is het mogelijk dat onder meer de verdachte niet in de zittingszaal aanwezig is, maar door middel van een directe beeld- en geluidsverbinding deelneemt aan een zitting. Op grond van artikel 2 lid 1 Besluit videoconferentie is voor het gebruik van videoconferentie ten aanzien van de verdachte in beginsel de instemming van de verdachte of de raadsman vereist bij de inhoudelijke behandeling van de zaak op de terechtzitting van de meervoudige kamer.

Op grond van artikel 27 lid 1 Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (TW-COVID) kan, indien dat noodzakelijk is in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19, in plaats van de hiervoor bedoelde videoconferentie waarbij een directe beeld- en geluidsverbinding tot stand komt, gebruik worden gemaakt van een ander tweezijdig elektronisch communicatiemiddel, zoals (groeps)telefonie. Daarnaast volgt uit artikel 27 lid 3 TW-COVID dat het instemmingsvereiste van artikel 2 lid 1 Besluit videoconferentie niet geldt voor het in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 gebruikmaken van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel, daaronder begrepen zowel de videoconferentie door middel van een directe beeld- en geluidsverbinding als een ander tweezijdig elektronisch communicatiemiddel.

De beslissing of gebruik wordt gemaakt van videoconferentie of – als artikel 27 lid 1 TW-COVID toepassing vindt – een ander tweezijdig elektronisch communicatiemiddel, wordt voor zover het de behandeling van de zaak op de terechtzitting betreft genomen door de rechter die de zaak behandelt of, bij de behandeling door een meervoudige kamer, door de voorzitter (art. 131a lid 2 Sv). Daartegen staat geen rechtsmiddel open (art. 131a lid 3 Sv).

Met de regeling van artikel 28 lid 1 TW-COVID is een voorziening getroffen om in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 in bepaalde gevallen de fysieke zitting in een strafzaak te vervangen door een mondelinge behandeling door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel, zoals (groeps)telefonie. Het tweede lid van artikel 28 TW-

COVID formuleert daarop allereerst een uitzondering voor de behandeling van een vordering van het openbaar ministerie tot gevangenhouding of gevangenneming of tot de verlenging daarvan. Aangenomen moet worden dat deze uitzondering tevens betrekking heeft op een zogenoemde pro forma-behandeling van de strafzaak ter terechtzitting die ertoe strekt de voortzetting van de voorlopige hechtenis te verzekeren (vgl. art. 66 en 282 Sv). Daarnaast wordt in artikel 28 lid 2 TW-COVID een uitzondering gemaakt voor de inhoudelijke behandeling van de strafzaak ter terechtzitting. Dat voor die inhoudelijke behandeling wordt vastgehouden aan het plaatsvinden van een fysieke zitting houdt verband met het beginsel van openbaarheid en de eerdergenoemde belangen, waaronder het optimaal verlopen van de communicatie tussen alle bij de zitting betrokken personen en de mogelijkheid van de waarneming van non-verbale uitingen bij het (ver)horen en ondervragen van personen.

De Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid voorziet niet expliciet in de mogelijkheid dat een strafzaak inhoudelijk wordt behandeld door de meervoudige kamer op een fysieke zitting, terwijl één van de rechters aan het onderzoek ter terechtzitting deelneemt door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel. Naar het oordeel van de Hoge Raad is een dergelijke werkwijze niet zonder meer onverenigbaar met het Wetboek van Strafvordering en de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid. De laatstgenoemde wet beoogt bij te dragen aan de continuïteit van het rechtsverkeer en daarmee aan het beperken van de vertraging van de behandeling van strafzaken als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19. Daarnaast verzetten het belang van openbaarheid en de eerdergenoemde belangen zich in beginsel niet tegen deelname van één van de rechters aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel. Wel moet deze deelname beperkt blijven tot één van de rechters. De reden voor de fysieke afwezigheid van deze rechter dient rechtstreeks samen te hangen met de uitbraak van de epidemie van COVID-19. De andere twee rechters dienen in de zittingszaal aanwezig te zijn. Dat betekent ook dat deelname door de rechter aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel niet mogelijk is bij de inhoudelijke behandeling van een zaak door een enkelvoudige strafkamer. De rechter die door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel deelneemt aan de behandeling door de meervoudige kamer, is niet verplicht een toga te dragen.

Gewaarborgd moet zijn dat de rechter die deelneemt aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel zich een goed beeld kan vormen van wat zich in de rechtszaal afspeelt, ongehinderd kan deelnemen aan de communicatie tussen de procesdeelnemers en zichtbaar is voor de aanwezigen in de rechtszaal. Mede met het oog daarop stelt de Hoge Raad de volgende voorwaarden. Vereist is dat de deelname geschiedt door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel dat voldoet aan

de vereisten van artikel 4 lid 1 Besluit videoconferentie, zodat de betreffende rechter in staat wordt gesteld waar te nemen wat zich in de zittingszaal afspeelt en waardoor deze rechter voor de aanwezigen in de zittingszaal zichtbaar en hoorbaar is. Daarnaast mag de rechter die deelneemt door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel, niet – als voorzitter of op grond van artikel 272 lid 3 Sv – zijn belast met de leiding over (een deel van) het onderzoek ter terechtzitting.

De beslissing of, gelet op deze voorwaarden, de zaak tijdens de fysieke zitting inhoudelijk kan worden behandeld terwijl één van de andere rechters deelneemt aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel, wordt genomen door de voorzitter. Daarbij betreft hij de vraag of de aard van de zaak zich niet verzet tegen behandeling van de zaak op de hiervoor beschreven wijze. Alvorens te beslissen stelt de voorzitter de verdediging en de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie in de gelegenheid hun zienswijze kenbaar te maken over deze wijze van de inhoudelijke behandeling van de zaak.

Indien tijdens de behandeling van de zaak blijkt dat de tweezijdige audiovisuele communicatie niet naar behoren verloopt of dat zich anderszins een omstandigheid voordoet die zich verzet tegen de voortzetting van deze wijze van de behandeling van de zaak op de terechtzitting, onderbreekt de voorzitter het onderzoek ter terechtzitting en vindt zo nodig – al dan niet op verzoek van de verdachte of op vordering van de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie – aanhouding van het onderzoek ter terechtzitting plaats.

Tijdens een fysieke zitting is de griffier aanwezig in de zittingszaal met het oog op de vervulling van de in artikel 326 lid 1 Sv omschreven taak. Ook de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie dient in de zittingszaal aanwezig te zijn. Indien de voorzitter dat toestaat, kan vanwege een reden die samenhangt met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 een tweede vertegenwoordiger van het openbaar ministerie aan het onderzoek ter terechtzitting deelnemen door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel.

De raadsman heeft het recht aanwezig te zijn in de zittingszaal. Tevens heeft de raadsman in beginsel de mogelijkheid, zoals in de wetsgeschiedenis wordt bevestigd, dat hij aan het onderzoek ter terechtzitting deelneemt door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel of eventueel (groeps)telefonie. Voor het gebruikmaken van die mogelijkheid kan bijvoorbeeld aanleiding bestaan indien de verdachte aan het onderzoek ter terechtzitting deelneemt door middel van videoconferentie of een telefonische verbinding en de raadsman in dezelfde ruimte als de verdachte aanwezig wil zijn, of indien de raadsman niet in de zittingszaal aanwezig kan zijn vanwege een reden die samenhangt met de uitbraak van de epidemie van COVID-19. Het is daarbij aan de raadsman om aan te geven of, met het oog

op het verlenen van rechtsbijstand aan de verdachte, hij aanwezig dient te zijn in de rechtszaal of dat hij kan deelnemen aan het onderzoek ter terechtzitting door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel of een ander tweezijdig elektronisch communicatiemiddel.

De beslissing van de voorzitter om de zaak tijdens de fysieke zitting inhoudelijk te behandelen terwijl één van de andere rechters aan het onderzoek ter terechtzitting deelneemt door middel van een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel, betreft een handeling waartegen geen hoger beroep of cassatieberoep openstaat. Indien de verdachte of de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie zich niet kan verenigen met (de voortzetting van) een zodanige wijze van behandelen van de zaak op de terechtzitting, ligt het in de rede dat – met het oog op het bewerkstelligen van een zitting waarop alle rechters fysiek aanwezig zijn – een verzoek dan wel een vordering tot aanhouding van het onderzoek ter terechtzitting wordt gedaan. Tegen de beslissing op zo'n verzoek of vordering kan wel worden opgekomen.

Beslissing

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 15-12-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:2037

Zaaknummer: 20/03532

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers en A.E.M. Röttgering

Wetsartikelen: 131a Sv en 326 Sv

RECHTSPRAAK

Betekent omstandigheid dat ten tijde van behandeling van zaak toegankelijkheid van gerechtsgebouw was beperkt als gevolg van uitbraak van epidemie van COVID-19 dat rechtbank zaak niet in het openbaar heeft behandeld en heeft rechtbank beslissing in het openbaar uitgesproken?

Betekent omstandigheid dat ten tijde van behandeling van zaak toegankelijkheid van gerechtsgebouw was beperkt als gevolg van uitbraak van epidemie van COVID-19 dat rechtbank zaak niet in het openbaar heeft behandeld en heeft rechtbank beslissing in het openbaar uitgesproken?

Het cassatiemiddel klaagt allereerst dat de behandeling van de zaak niet in het openbaar heeft plaatsgevonden, althans dat de rechtbank ten onrechte heeft geoordeeld dat de behandeling in het openbaar heeft plaatsgevonden. Verder klaagt het cassatiemiddel onder meer dat de rechtbank de bestreden beslissing niet in het openbaar heeft uitgesproken.

Openbaarheid van de zitting

Het proces-verbaal van de zitting van de rechtbank houdt in dat de zitting in het openbaar is gehouden. Het vermeldt niet dat enig gedeelte van die behandeling met gesloten deuren zou plaatsvinden. Gelet daarop moet in cassatie als vaststaand worden aangenomen dat de rechtbank niet op grond van artikel 25 lid 1 Uitleveringswet (Uw) de sluiting van de deuren heeft bevolen. Voor zover het cassatiemiddel uitgaat van een andere lezing van het proces-verbaal, mist het feitelijke grondslag.

Het cassatiemiddel stelt vervolgens de vraag aan de orde of de omstandigheid dat ten tijde van de behandeling van de zaak de toegankelijkheid van het gerechtsgebouw was beperkt als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19, moet leiden tot het oordeel dat – niettegenstaande de andersluidende vermelding in het proces-verbaal van de zitting – de rechtbank de zaak niet in het openbaar heeft behandeld. De Hoge Raad overweegt daarover

het volgende.

Het onderzoek naar de toelaatbaarheid van een gevraagde uitlevering strekt niet tot het bepalen van de gegrondheid van een tegen de opgeëiste persoon ingestelde strafvervolging zoals bedoeld in artikel 6 EVRM (vgl. HR 10 juni 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF6597). De onder 2.6.1 genoemde vraag raakt echter niet alleen uitleveringsprocedures, maar ook zittingen in strafzaken die op grond van de wet in het openbaar plaatsvinden. Het gaat daarbij om zowel het onderzoek ter terechtzitting, zoals bedoeld in Titel VI van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafvordering, als de behandeling in raadkamer, voor zover is voorgeschreven dat die behandeling in het openbaar plaatsvindt. Het is daarom nuttig in meer algemene zin de hiervoor genoemde vraag te beantwoorden en daarbij ook de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) over het recht op een openbare behandeling van de zaak te betrekken.

Op grond van artikel 6 lid 1 EVRM vindt de behandeling van de zaak in het openbaar plaats, tenzij de toegang tot de rechtszaal aan de pers en het publiek kan worden ontzegd op een van de in artikel 6 lid 1 tweede volzin EVRM genoemde gronden.

De toegankelijkheid van gerechtsgebouwen was vanaf 17 maart 2020 in verband met de uitbraak van de epidemie van COVID-19 zodanig beperkt dat geen publiek meer welkom was bij de behandeling van rechtszaken in die gebouwen. Uit de praktische maatregelen blijkt dat, na het herinrichten van de gerechtsgebouwen met het oog op het afwenden van besmettingsgevaar, vanaf 17 augustus 2020 publiek binnen zekere begrenzing weer aanwezig mag zijn bij fysieke zittingen of het doen van uitspraak. In verband met de besmettingsrisico's als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19 zijn al deze maatregelen als noodzakelijk beoordeeld ter bescherming van de volksgezondheid en in het bijzonder van de gezondheid van degenen die zich in een gerechtsgebouw bevinden en om de behandeling van – aanvankelijk alleen (zeer) urgente en nadien ook andere soorten – rechtszaken door middel van een fysieke zitting mogelijk te (blijven) maken. Die maatregelen hebben een tijdelijk karakter, waarbij de duur van de maatregelen samenhangt met de door de regering getroffen landelijke maatregelen ter bestrijding van de besmettingsgevaar.

Met betrekking tot de media en journalisten – kort gezegd: de pers – geldt dat de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen en openbare zittingen gehandhaafd is gebleven, onder de voorwaarde van overleg met het betreffende gerecht en/of behoudens eventuele met de inrichting van het gerechtsgebouw of de zittingszaal verband houdende beperkingen.

De hiervoor beschreven tijdelijke beperkingen in de toegankelijkheid van gerechtsgebouwen hebben gevolgen voor de mogelijkheid van het publiek om in de ruimte aanwezig te zijn waar

de rechter een zaak behandelt. Niet iedere beperking in de toegankelijkheid van die ruimte ontnemt echter aan die behandeling het openbare karakter. Het komt erop aan of, gegeven de noodzaak van dergelijke beperkingen in verband met de bescherming van de (volks)gezondheid en de noodzaak van het waarborgen van een behoorlijke rechtspleging door de behandeling van met name (zeer) urgente zaken op een fysieke zitting zoveel mogelijk doorgang te laten vinden, op andere wijze recht kan worden gedaan aan de belangen die worden gediend met een openbare behandeling van de zaak, in het bijzonder het waarborgen van de publieke verantwoording van de rechtspleging en van het vertrouwen van het publiek in de rechtspraak (vgl. de rechtspraak van het EHRM). Daarbij komt in het bijzonder gewicht toe aan de toegankelijkheid voor de pers van de ruimte waar de zaak wordt behandeld. Onder omstandigheden kan ook anderszins worden voorzien in de mogelijkheid voor het publiek om het verloop van de behandeling van de zaak te volgen, zonder daartoe fysiek in de betreffende ruimte aanwezig te zijn. Daarbij kan worden gedacht aan een beeld- en geluidverbinding (waaronder een zogenoemde livestream) in zaken die brede publieke aandacht trekken of waarvoor anderszins bijzondere belangstelling van derden bestaat.

De rechtbank heeft kennelijk geoordeeld dat hoewel het gerechtsgebouw op 26 maart 2020 tijdelijk niet toegankelijk was voor het publiek als gevolg van de uitbraak van de epidemie van COVID-19, het onderzoek ter zitting over de toelaatbaarheid van de gevraagde uitlevering ook feitelijk in het openbaar heeft plaatsgevonden. De rechtbank heeft daarbij in aanmerking genomen dat het de pers was toegestaan om zittingen bij te wonen en dat daarmee op dat moment de controleerbaarheid voldoende was gewaarborgd. Gelet op wat onder 2.6 is overwogen, geeft dit oordeel van de rechtbank niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is het toereikend gemotiveerd. Ook in zoverre faalt de klacht.

Opmerking verdient nog het volgende. Op grond van de regeling van artikel 25 lid 1 Uw en ook regelingen over de openbaarheid van zittingen in strafzaken, waaronder met name artikel 269 Sv, kan de behandeling van een zaak achter gesloten deuren plaatsvinden op de in die regelingen aangeduide gronden. Zo'n behandeling achter gesloten deuren houdt in dat alleen de procesdeelnemers aanwezig zijn in de ruimte waar de zaak wordt behandeld, behoudens voor zover een andere persoon bijzondere toegang is verleend. De omstandigheid dat als gevolg van de onder 2.6.4 beschreven maatregelen het publiek niet of slechts in beperkte mate aanwezig kan zijn bij de behandeling van een zaak, vormt op zichzelf geen goede reden om de zaak achter gesloten deuren te behandelen. Het sluiten van de deuren zou immers in beginsel tot gevolg hebben dat de pers niet aanwezig kan zijn bij de behandeling van die zaak, terwijl de mogelijkheid van aanwezigheid van de pers juist bijdraagt aan de belangen die worden gediend met een openbare behandeling van de zaak. Daarnaast is van belang dat de genoemde beperkingen van de mogelijkheid om de behandeling van een zaak bij te wonen, niet in

verband staan met de specifieke belangen die in de te behandelen zaak aan de orde zijn. De uitbraak van de epidemie van COVID-19 vormt een bijzondere oorzaak voor enkele generieke beperkingen van tijdelijke aard, waarop de regeling van artikel 25 lid 1 Uw en regelingen over de openbare behandeling van een strafzaak niet zijn toegesneden.

Openbaarheid van de uitspraak

Uit het proces-verbaal van de zitting van 9 april 2020 en de beslissing van de rechtbank van 9 april 2020 blijkt dat de beslissing in het openbaar is uitgesproken. De klacht van het cassatiemiddel dat de uitspraak niet in het openbaar heeft plaatsgevonden, mist feitelijke grondslag. Daaraan doet ook niet af dat ten tijde van de uitspraak het gerechtsgebouw niet toegankelijk was voor publiek. Het was de pers immers wel toegestaan om de zitting bij te wonen.

Opmerking verdient nog dat de openbaarheid van de uitspraak ook op andere wijze kan worden bevorderd dan door het uitspreken daarvan op een openbare zitting, bijvoorbeeld door het publiceren van uitspraken – zoals in het onderhavige geval is gebeurd door publicatie op de website uitspraken.rechtspraak.nl onder ECLI:NL:RBNHO:2020:2720 – of het anderszins toegankelijk maken van gegevens over het doen van uitspraken en van de tekst van uitspraken. (Vgl. in verband met het in het openbaar wijzen van uitspraken, zoals gewaarborgd in artikel 6 lid 1 EVRM, EHRM 22 februari 1984, 8209/78, overweging 33 (*Sutter/Zwitserland*).)

Beslissing

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 15-12-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:2008

Zaaknummer: 20/01476

Rechters: J. de Hullu, E.S.G.N.A.I. van de Griend, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers en A.E.M. Röttgering

Advocaten: Y. Moskowicz

Wetsartikelen: 6 EVRM, 121 Grondwet, 4 RO, 25 Uw en 269 Sv

RECHTSPRAAK

Blokkeerfriezen. Over opruiing (art. 131 Sr), uitleg van ‘terwijl daarvan gevaar voor veiligheid van verkeer te duchten was’ (art. 162 Sr) en ‘bedreiging met geweld’ (art. 143 Sr).

Blokkeerfriezen. Over opruiing (art. 131 Sr), uitleg van ‘terwijl daarvan gevaar voor veiligheid van verkeer te duchten was’ (art. 162 Sr) en ‘bedreiging met geweld’ (art. 143 Sr).

Derde middel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de verdachte (tezamen en in vereniging met een ander) heeft opgeruid in de zin van artikel 131 Sr tot het plegen van de in de bewezenverklaring onder 1 genoemde feiten.

Bij de beoordeling of de door een verdachte gedane uitingen aansporen tot enig strafbaar feit en dus ‘opruiend’ zijn in de zin van artikel 131 Sr, komt betekenis toe aan de inhoud en de strekking van de gedane uitingen in hun onderlinge samenhang bezien, alsmede de context waarin deze uitingen aan het publiek zijn geopenbaard.

Het hof heeft bij de beoordeling van het opruiende karakter van het geschrift – het (samen met [betrokkene 3]) op Facebook geplaatste bericht – tot uitgangspunt genomen dat een herkenbare omschrijving van het feit waartoe wordt opgeruid volstaat en dat daarbij kan worden gekeken naar de gehele inhoud van het geschrift, de strekking daarvan en de context waarin de uiting is gedaan. Het hof heeft vervolgens vastgesteld dat in de oproep van de verdachte anderen rechtstreeks worden aangespoord om zich op een aantal specifiek genoemde locaties en op een concreet tijdstip te verzamelen, om vervolgens massaal de (snel)wegen op te rijden om de bussen met demonstranten te vertragen en/of te verjagen en te voorkomen dat zij in Dokkum zouden aankomen. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld dat de oproep een opruiende strekking heeft omdat onmiskenbaar wordt opgeroepen tot het verhinderen van een (geoorloofde) betoging en de oproep niet anders kan worden begrepen dan als een aanmoediging om de demonstranten – hoe dan ook – de weg te versperren en hen

zo te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden. Dat oordeel getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is toereikend gemotiveerd.

Voor zover het cassatiemiddel hierover klaagt, faalt het.

Vierde middel

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof wat betreft de bewezenverklaring van het onder 2 ten laste gelegde een onjuiste uitleg heeft gegeven aan de daarin voorkomende, aan artikel 162 aanhef en onder 1° Sr ontleende term ‘terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was’, althans dat dit oordeel onbegrijpelijk is.

In artikel 162 Sr is straf bedreigd tegen onder anderen degene die opzettelijk enige openbare land- of waterweg verspert terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten is. Om het gevaar voor de veiligheid van het verkeer te kunnen aannemen, is vereist dat uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen volgt dat ten tijde van het versperren van de openbare land- of waterweg naar algemene ervaringsregels voorzienbaar moet zijn geweest dat gevaar voor de veiligheid van het verkeer – daaronder is te verstaan: de veiligheid van verkeersdeelnemers en/of hun voertuigen – te duchten was. Dat de dader zelf dat gevaar wellicht niet heeft voorzien, is in dat verband dus niet van belang.

De bewijsvoering van het hof houdt onder meer in dat de mededaders hun voertuigen zodanig opstelden dat beide rijstroken en de vluchtstrook werden geblokkeerd en andere voertuigen niet konden passeren, zonder dat het ging om een aangekondigde en/of vooraf aangeduide beperking of belemmering van de doorstroming van het verkeer, dat meerdere mededaders vervolgens hun voertuig hebben verlaten en op de A7 zijn gaan staan en lopen, waardoor het verkeer op de A7 volledig tot stilstand is gekomen en een file is ontstaan. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld dat ten tijde van de versperring naar algemene ervaringsregels voorzienbaar moet zijn geweest dat gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten was en dat dit gevaar ook gevaar voor schade aan voertuigen omvat. Dat oordeel getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is toereikend gemotiveerd.

Het cassatiemiddel faalt.

Zesde middel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de bewezen verklaarde gedragingen onder 3 ‘bedreiging met geweld’ als bedoeld in artikel 143 Sr opleveren.

Voor een veroordeling wegens het door ‘bedreiging met geweld’ verhinderen van een geoorloofde openbare vergadering of betoging is vereist dat de bedreiging van dien aard is en

onder zodanige omstandigheden is geschied dat bij de betrokkene in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat geweld zou worden gepleegd. Dat geweld kan zowel geweld tegen personen als geweld tegen goederen betreffen.

Het hof heeft – kort gezegd – vastgesteld dat de mededaders met ongeveer vijftien voertuigen de snelweg op zijn gekomen, dat zij de bussen met daarin de demonstranten hebben ingehaald en hebben omsloten, dat zij snelheid hebben geminderd en op die manier de bussen gedwongen tot stilstand hebben gebracht, waardoor de A7 was geblokkeerd. Het hof heeft ook vastgesteld dat vervolgens ‘met (gebalde) vuisten en/of omhoog geheven armen’ richting de bussen is gezwaaid en dat tegen één of meerdere autobussen is geslagen. Op grond hiervan heeft het hof geoordeeld – mede in het licht van de eerdere gebeurtenissen op de A6 – dat door deze gedragingen van de mededaders bij de demonstranten in redelijkheid de vrees kon ontstaan dat geweld zou worden gebruikt. Dit oordeel geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting over het begrip ‘bedreiging met geweld’ als bedoeld in artikel 143 Sr en is, mede gelet op de bewijsvoering, niet onbegrijpelijk en toereikend gemotiveerd.

Het cassatiemiddel faalt in zoverre.

HR ambtshalve

Het hof heeft de verdachte de verplichting opgelegd, kort gezegd, om aan de Staat ten behoeve van de in het arrest genoemde slachtoffers de in het arrest vermelde bedragen te betalen, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door het in het arrest telkens genoemde aantal dagen hechtenis.

De Hoge Raad zal de uitspraak van het hof ambtshalve vernietigen voor zover daarbij telkens vervangende hechtenis is toegepast, overeenkomstig hetgeen is beslist in HR 26 mei 2020, ECLI:NL:HR:2020:914.

Beslissing

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het hof, maar uitsluitend voor zover bij de schadevergoedingsmaatregel ten behoeve van de in het arrest genoemde slachtoffers telkens vervangende hechtenis is toegepast, bepaalt dat met toepassing van artikel 6:4:20 Sv telkens gijzeling van gelijke duur kan worden toegepast en verwerpt het beroep voor het overige.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 15-12-2020

ECLI: ECLI:NL:HR:2020:2020

Zaaknummer: 20/00124

Rechters: J. de Hullu, M.J. Borgers en M. Kuijer

Advocaten: J. Boksem

Wetsartikelen: 131 Sr, 143 Sr en 162 Sr